

FÖRDJUPNING – Svårare att beräkna inflationen

Den rådande situationen kommer att påverka möjligheterna att beräkna tillförlitliga mått på inflationen. Problemet gäller främst hur man ska behandla priser på produkter som inte längre konsumeras, men även hur man ska samla in prisuppgifter. Än så länge är möjligheterna till statistikinsamling relativt goda i Sverige, men redan nu finns det vissa produkter som man inte kan köpa.

De åtgärder som har införts för att begränsa smittspridningen världen över har också påverkat möjligheterna att mäta priser. Situationen har redan påverkat prissinsamlingen i Sverige, även om beräkningarna av utfallet i mars inte berördes i någon större utsträckning. Redan nu saknas vissa produkter helt till försäljning och grundfrågan är hur man ska mäta priset på sådana i ett index med fasta årsvikter. Jämfört med många andra länder är möjligheterna till statistikinsamling fortfarande relativt goda i Sverige, men den kan snabbt begränsas om butiker och tjänsteställen måste stänga ner.²²

Statistiska centralbyråns strategi

Statistiska centralbyrån (SCB) har tagit fram förslag på möjliga handlingsvägar, i nuläget och om situationen skulle förvärras.²³ SCB redovisar olika metoder som kan användas för att hantera produktgrupper där inga transaktioner ägt rum eller där det inte har varit möjligt att göra någon prisinsamling. För vissa produktgrupper finns en risk att inga prisnoteringar alls kan samlas in under de närmaste månaderna. Detta gäller främst olika typer av tjänster som paketresor, utrikes flygresor, idrottsevenemang och teaterbesök. Den generella metoden är då att man låter prisindex för produkter som saknar, eller har för få, prisobservationer följa samma utveckling på månads- eller årsbasis som liknande produkter som kan mätas. Man ersätter alltså prisutvecklingen för en saknad produktgrupp med utvecklingen för närmast högre aggregat i indexet. Om det till exempel inte finns några teaterbiljetter att köpa antas prisutvecklingen för dessa vara densamma som för hela aggregatet "Rekreations- och kultur-tjänster". Om inte heller det är en framkomlig väg får man gå upp ytterligare en aggregeringsnivå.

För produkter som helt saknar relevanta "högre aggregat", som charterresor, kommer SCB använda en metod

som innebär att prisutvecklingen för en saknad produktgrupp ersätts med den årliga procentuella förändringen i det totala KPI.²⁴

I tabell 3:3 redovisas de delindex som i första hand kommer att påverkas. Tillsammans har de en vikt motsvarande 3 procent i KPIF. Priser på flygcharter och utrikes resor är komponenter som varierar mycket från månad till månad och har ett tydligt säsongsmönster. Med den föreslagna ersättningsmetoden kommer detta säsongsmönster i stora drag bibehållas även i år trots att inga faktiska prisobservationer har kunnat samlas in.

Konsumtionsmönstret har redan ändrats i år och kan komma att ändras än mer. Det kommer att leda till justeringar av vikterna i KPIF-systemet framöver, vilket i sin tur kan påverka prisvariationen från månad till månad i det totala KPIF. Ett exempel kan vara ett tillfälligt förändrat säsongsmönster i KPIF till följd av en lägre vikt för utrikes resor under kommande år.

Sammanfattningsvis bör det påpekas att mätproblemen just nu talar för att man ska tolka kommande utfall med extra stor försiktighet.²⁵

Tabell 3:3. Priser som nu påverkas av stora mätproblem

Delindex	Vikt i KPIF
Biljett, idrottstävlingar	0,42
Biobiljett	0,18
Teaterbiljett	0,19
Inträdesbiljett, nöjen	0,28
Inträdesbiljett, museum	0,07
Flygcharter	1,16
Båtresor, in- och utrikes	0,09
Utrikes flygresor	0,62
Summa	3,01

Anm. Vikt i procent.

Källa: SCB

²² I många europeiska länder har stora delar av prisinsamlingen redan stoppats beroende på olika restriktioner som förhindrar prismätning i butiker eller på att butiker har stängt

²³ Materialet presenterades på ett extrainsatt möte i nämnden för konsumentprisindex den 1 april. Se dokumentet "Hantering av effekter av Corona-pandemin i KPI och HIKP" från mötet på www.scb.se.

²⁴ För tjänster med en tydlig säsongvariation skulle en ersättningsmetod som använder månadsutvecklingen kunna leda till mycket märkliga effekter på den årliga inflationstakten. Därför borde en metod som imputerar årliga procentuella förändringar vara att föredra menar SCB.

²⁵ Liksom SCB har Eurostat publicerat ett dokument med riktlinjer för prismätningar under coronapandemin. I dokumentet föreslår Eurostat liknande metoder för HIKP som SCB gör för KPI/KPIF. Se <https://ec.europa.eu/eurostat/data/metadata/covid-19-support-for-statisticians> och dokumentet "Guidance on the compilation of the HICP in the context of the Covid-19 crisis".